

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма
«Болгарська мова. 5-9 класи»
для закладів загальної середньої освіти

(авт. Мілков А.М., Ніколова Х. В., Проданова О. І.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Модельна навчальна програма курсу «Болгарська мова» для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти» (далі – МНП) укладена відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України „Про деякі питання державних стандартів базової середньої освіти” від 30 вересня 2020 року № 898, а також з урахуванням нових підходів до навчання, пов’язаних з реформуванням змісту освіти Нової української школи.

Навчання болгарської мови в 5–9 класах закладів загальної середньої освіти спирається на реалізацію основної мети навчання загальної середньої освіти, яка визначає пріоритетними такі складові, як: розвиток і соціалізація особистості учнів, формування у них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів. Болгарська мова є рідною мовою болгарського народу. Знання цієї мови дає змогу учням прилучитися до надбань культури болгарського народу.

Зміст МНП з навчання болгарської мови в 5-9 класах закладів загальної середньої освіти сприяє вихованню особистості, яка поважає рідну і українську культури, виявляє активність і відповідальність у громадському й особистому житті.

Зміст і структура МНП спирається на засади компетентнісного підходу і методики особистісно орієнтованого навчання.

Мета курсу болгарської мови в школі полягає у виробленні в здобувачів освіти (на основі мовленнєвої, мовної, соціокультурної і діяльнісної компетенцій) умінь і навичок вільно, комунікативно, виправдано користуватися засобами болгарської мови – її стилями, формами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо); в формуванні уявлень про культурні надбання і традиції болгар, а також у пізнанні засобами болгарського мовлення культурних традицій українського народу.

Основна мета навчання досягається в процесі реалізації наступних завдань:

- ознайомити здобувачів освіти з найважливішими відомостями про болгарську мову щодо її походження, культуротворчої функції, значення як засобу пізнання, спілкування і впливу, місця у світі;
- навчити здобувачів освіти користуватися всім багатством засобів рідної мови на основі практичного засвоєння основних мовних і мовленнєвих понять, визначень та правил;
- сприяти засвоєнню норм болгарської літературної мови;

- формувати діяльнісну компетенцію та розвивати творчі здібності здобувачів освіти засобами болгарського мовлення;

- формувати болгарознавчу складову в рамках соціокультурної компетентності.

Виконання цих завдань забезпечується наявністю в змісті курсу основних відомостей про мову і мовлення та норми літературної мови, переліком вимог до знань і вмінь учнів/учениць. МНП складається з адаптаційного (5-6 кл.) та базового (7-9 кл.).

МНП складається з таких частин:

- очікувані результати навчання;

- зміст навчального матеріалу;

- види навчальної діяльності.

Лінії «Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях», «Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) і використання її для збагачення власного досвіду», «Висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів національної літератури; взаємодія з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови» складає система мовленнєвознавчих понять та практичних умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо). Основні відомості, що насамперед потребують вивчення – мова і мовлення, адресат мовлення, стиль і тип мовлення, монолог і діалог (полілог), болгарський мовленнєвий етикет.

Лінія «Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, їх аналіз» визначає особливості фонетичної, лексичної, словотворчої, граматичної та правописної систем болгарської мови. До її складу входять ключові питання фонетики, лексикології та фразеології, будови слова та словотвору, морфології і синтаксису, орфографії та пунктуації.

У МНП подається перелік орієнтованих тем з розвитку зв'язного мовлення.

Програма складається з таких частин:

- очікувані результати навчання;

- зміст навчального матеріалу;

- види навчальної діяльності.

МНП передбачає вивчення таких лінгвістичних понять, фактів і закономірностей, які забезпечують необхідний для учнівства обсяг знань з болгарської мови. Ці знання є основою для формування правильного уявлення про структуру болгарської мови в усій сукупності її виявлень, забезпечують оволодіння літературним мовленням.

Зміст МНП сприяє розвитку логічного мислення учнів/учениць, умінь аналізувати, зіставляти, порівнювати та узагальнювати мовні явища; наводити потрібні приклади, докази, робити висновки; добирати і систематизувати матеріал відповідно до теми та основної думки висловлювання; будувати логічно правильне й композиційно завершене висловлювання; складати план виступу, тези, конспекти.

Навчання болгарської мови має спиратися на вивчений матеріал з української мови.

У системі практичних завдань і вправ чільне місце на заняттях з мови повинні посідати конструктивні та творчі вправи, пов'язані з розвитком мовлення здобувачів освіти, а також роботи щодо відновлення деформованого тексту, редагування, виправлення допущених мовленнєвих недоліків і помилок, переклад з української мови.

Формулюванню завдань до вправ бажано надати проблемного характеру, спрямувати на розвиток пізнавальної активності і самостійності учнів/учениць.

Навчання має бути інтенсивним, тобто напруженим, дійовим, а головне – продуктивним, таким, що забезпечує досягнення вищого кінцевого результату – міцного засвоєння здобувачами освіти знань з предмета, сформованості в них практичних умінь і навичок.

Вивчення програмового матеріалу будується з урахуванням міжпредметних зв'язків. Це сприятиме поглибленому розумінню мовних явищ, розширенню світогляду здобувачів освіти, формуванню в них умінь застосовувати суміжні знання з інших предметів.

Шкільний курс болгарської мови єдиний з 1-го до 9-го класу, тому вчитель/вчителька, який/яка працює у 5-9 класах, повинен / повинна знати обсяг відомостей про мову та вміння, набуті здобувачами освіти в початкових класах.

Засвоєння учнями/ученицями орфоепічних і граматичних норм болгарської мови відбувається під час вивчення фонетики, лексики, словотвору, морфології, синтаксису, а також у процесі роботи з розвитку зв'язного мовлення.

Робота з розвитку мовлення тісно пов'язана з формуванням навичок виразного читання, які спираються на мовне чуття, що виявляється в умінні розрізняти наголошені й ненаголошені склади, інтонувати речення різних структур, підвищувати й понижувати голос, прискорювати й уповільнювати темп мовлення, робити логічний наголос у реченні.

Для розвитку навичок виразного читання особливе значення мають уроки синтаксису, які дають змогу спостерігати за інтонацією.

Організація навчання має будуватися на засадах «педагогіки партнерства», в основі якої є спілкування, взаємодія та співпраця між учителем/вчителькою, учнем/ученицею й батьками.

Оцінювання навчальних досягнень учнівства 5-9 класів з болгарської мови

проводиться відповідно до критеріїв, затверджених Міністерством освіти та науки України.

5 клас

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
<p>Учень/учениця: сприймає чуже мовлення, уважно слухає; відтворює готовий текст (розмовного, наукового і художнього стилів), переказує його докладно за самостійно складеним планом (усно); створює власні усні висловлювання (вказаних у програмі видів), будуючи їх з урахуванням мети і адресата мовлення, враховує особливості побудови розповіді, опису і роздуму; додержується основних правил спілкування (бути ввічливими, привітними і доброзичливими, уважно слухати співрозмовника, не перебиваючи його).</p> <p>Учень/учениця: швидко, свідомо й виразно читає тексти вивчених стилів</p>	<p>1. Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях</p> <p>Аудіювання розповідей, нескладних текстів. Складання діалогу відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Складання діалогу за опорними словами, за поданим початком. Перекази (за простим планом). Докладний усний переказ невеликих художніх текстів розповідного характеру з елементами опису (предметів, тварин) і роздуму. Твори (без плану). Твір-розповідь (усний) на основі власного досвіду. Усний твір-опис окремих предметів, тварин. Усна відповідь на основі переказу параграфа підручника.</p> <p>2. Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів</p>	<p>Аудіювання, діалоги, усні перекази та твори, усна відповідь</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
<p>мовлення; виділяє і запам'ятовує головне в прослуханому і прочитаному тексті, складає простий план прочитаного;</p> <p>Учень/учениця: відтворює готовий текст (розмовного, наукового і художнього стилів), переказує його докладно за самостійно складеним планом (письмово); створює власні письмові висловлювання (вказаних у програмі видів), будуючи їх з урахуванням мети і адресата мовлення, додержується абзаців; враховує особливості побудови розповіді, опису і роздуму; складає листи, правильно пише адресу.</p>	<p>(зокрема художніх текстах, медіатекстах) і використання її для збагачення власного досвіду</p> <p>Читання вголос і мовчки текстів різних стилів, типів, жанрів мовлення. Визначення теми й основної думки тексту. Відповіді на запитання за змістом тексту.</p> <p>3. Висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів національної літератури; взаємодія з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови</p> <p>Перекази (за простим планом). Докладний письмовий переказ невеликих художніх текстів розповідного характеру з елементами опису (предметів, тварин) і роздуму. Твори (без плану). Письмовий твір-розповідь на основі власного досвіду. Письмовий твір-опис окремих предметів, тварин. Ділові папери. Лист, адреса. Переклади.</p>	<p>Читання вголос і мовчки</p> <p>Письмові перекази та твори, диктанти, списування, переклади.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
<p>Учень/учениця:</p> <p>визначає в словосполученні головне і залежне слова, складає словосполучення; встановлює межі речень у тексті простих речень, що входять до складного; визначає види речень за метою висловлювання; знаходить в реченні головні і другорядні члени, звертання; розрізняє слова автора і пряму мову.</p>	<p>4. Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, їх аналіз</p> <p>ВСТУП Значення мови в житті суспільства. Повторення вивченого в початкових класах ВІДОМОСТІ З СИНТАКСИСУ І ПУНКТУАЦІЇ Словосполучення. Головне та залежне слова у словосполученні. Речення, його граматична основа. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні, окличні). Головні члени речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення: додаток, означення, обставина. Речення з однорідними членами. Речення зі звертанням. Складні речення. Кома між частинами складного речення. Пряма та мова. Авторська мова. Діалог.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти, проєкти.</p> <p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
<p>Учень/учениця:</p> <p>розрізняє в словах ненаголошені і наголошені голосні, дзвінки і глухі, тверді і м'які приголосні; поділяє слово на склади; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; правильно пише слова з вивченими орфограмами; знаходить і виправляє орфоепічні та орфографічні помилки на вивчені правила</p>	<p>ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОГРАФІЯ</p> <p>Звуки мовлення, їхня роль в мові. Голосні та приголосні звуки. Широкі й вузькі голосні. Редукція ненаголошених голосних. Чергування Я/Е («променливо Я»). Випадні Ъ та Е. Вставний Ъ. Буквосполучення ЪЛ, ЪР між двома приголосними. Приголосні тверді і м'які. Вимова і правопис м'яких приголосних. Асиміляція приголосних. Дзвінки приголосні у кінці слова. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт болгарської мови. Співвідношення звуків і букв. Склад. Основні правила переносу. Наголос.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p>пояснює (у нескладних випадках) значення відомих слів; користується словниками; добирає до слів синоніми й антоніми та вживає їх у мовленні, пояснює значення фразеологізмів і правильно використовує їх у мовленні.</p>	<p>ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ</p> <p>Лексичне значення слова. Однозначні і багатозначні слова; вживання багатозначних слів у прямому і переносному значеннях. Пряме (власне) значення слова. Переносне значення слова. Омоніми, синоніми, антоніми. Власне болгарські слова. Іншомовні (запозичені) слова. Архаїзми, неологізми,</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти, проєкти.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
	інтернаціональні слова. Застарілі слова. Діалект. Діалектні слова. Професійні слова. Фразеологічний зворот.	
<p>Учень/учениця:</p> <p>розрізняє частини слова; добирає спільнокореневі слова, правильно вживає їх у мовленні; правильно пише слова з вивченими орфограмами; знаходить і виправляє орфографічні помилки на вивчені правила.</p>	<p>БУДОВА СЛОВА . СЛОВОТВІР.</p> <p>Будова слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення, визначний член. Основа слова.</p> <p>Творення слів. Способи творення слів.</p> <p>Похідні і непохідні слова.</p> <p>Словотворення похідних слів. Споріднені слова.</p> <p>Складні слова. Вимова та правопис. Словотворення складних слів. Правопис префіксів. Правопис подвоєних приголосних.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.</p>

СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА

Державна мова України. Основні відомості про болгар.

Історія національної символіки України. Державний гімн України. Прапор України. Герб України.

Історія національної символіки Болгарії. Державний гімн Болгарії. Прапор Болгарії. Герб Болгарії.

Школа. Пошана до книги.

Край (село, місто), в якому я живу. Моя вулиця. Київ – столиця України. Софія – столиця Болгарії.

Мати та батько в сім'ї. Традиції в сім'ї болгар.

Легенди та перекази про заснування Києва. Легенди і перекази про болгар.

Хліб - символ добробуту народу. Народні ремесла.

Народні свята: Різдво, Великдень, Трійця, Лазарів день, Георгіїв день, Івана Купала (Еньовден), День Святого Дмитра (Димитровден).

6-й клас

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
<p>Учень/учениця:</p> <p>сприймає чуже мовлення; складає простий план до прослуханого або прочитаного тексту; читає вголос и мовчки тексти різних стилів і жанрів; відтворює готовий текст, переказує його за самостійно складеним планом; створюючи власні висловлювання, зважає на особливості ситуації спілкування, самостійно добирає для висловлювань матеріал на основі різних джерел, систематизує його, складає план власного висловлювання; складає план роботи, добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення; пише різні види заяв.</p>	<p>1. Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях</p> <p>Аудіювання розповідей, доступних текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення</p> <p>Діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Розігрування діалогу на основі ілюстрації, яка відображає конкретну ситуацію спілкування. Перекази за планом. Усний докладний і вибірковий переказ художніх творів з елементами опису приміщення і природи та роздуму. Твори. Усний твір-опис. Усний твір-оповідання про випадок з життя.</p> <p>2. Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) і використання її для збагачення власного досвіду</p> <p>Читання вголос і мовчки текстів різних стилів, типів жанрів мовлення. Поставлення питань до</p>	<p>Аудіювання, діалоги, усні перекази та твори, усна відповідь</p> <p>Читання вголос і мовчки</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
	<p>тексту. Поділ тексту на смислові частини. Складання складного плану прочитаного тексту.</p> <p>3. Висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів національної літератури; взаємодія з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови</p> <p>Написання переказів (за простим і складним планом). Докладний і вибірковий переказ художніх творів з елементами опису приміщення і природи та роздуму. Вибірковий переказ наукового стилю.</p> <p>Написання творів (за простим планом). Твір-оповідання на основі побаченого. Твір-опис приміщення, природи. Твір-роздум про вчинки людей. Ділові папери. Заява.</p>	<p>Докладний і вибірковий переказ художніх творів з елементами опису приміщення і природи та роздуму.</p> <p>Вибірковий переказ наукового стилю.</p> <p>Твір-оповідання на основі побаченого. Твір-опис приміщення, природи. Твір-роздум про вчинки людей.</p>
	<p>4. Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
	<p>власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, їх аналіз</p> <p>ВСТУП Про болгарську мову.</p>	
	<p>Повторення та узагальнення вивченого Речення. Фонетика і графіка. Лексика і фразеологія. Морфологія. Будова слова.</p>	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.
<p>Учень/учениця: розпізнає іменники, визначає їхні граматичні ознаки, правильно вживає іменники у мовленні; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил.</p>	<p>Морфологія. Частини мови Іменник. Іменник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники, що означають назви істот і неістот. Загальні і власні назви. Рід іменників. Число іменників. Членування іменників. Кількісна форма іменників.</p>	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.
<p>Учень/учениця: розпізнає прикметники, визначає їхні граматичні ознаки, правильно вживає прикметники та їх форми у мовленні; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх; правильно пише слова з вивченими орфограмами.</p>	<p>Прикметник. Прикметник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Рід прикметників. Число прикметників. Якісні, відносні та присвійні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників. Членування прикметників. Способи творення прикметників.</p>	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.
<p>Учень/учениця: правильно утворює форми числівників і вживає їх у мовленні; правильно пише</p>	<p>Числівник. Числівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні і</p>	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
слова з вивченими орфограмами.	порядкові. Членування числівників.	
Учень/учениця: розпізнає займенники, визначає їх граматичні ознаки, правильно вживає займенники в мовленні; правильно пише слова з вивченими орфограмами.	Займенник Займенник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників. Особові займенники, зворотні, вказівні займенники. Відносні займенники. Питальні займенники. Неозначені і заперечні займенники, їх утворення. Означальні займенники. Присвійні займенники. Членування займенників. Повні та короткі форми займенників, правила їх уживання.	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти, проекти.
	Узагальнення та систематизація вивченого	

СОЦОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА

Україна – держава в центрі Європи. Болгарія – європейська держава.

Міста України та Болгарії.

Ти серед людей. Етикет, етика, загальноприйняті норми поведінки.

Народна архітектура.

Легенди, прислів'я та казки.

Хліб у житті людини.

Історія краю, його сьогодення.

Родовід. Родовідне дерево. Святині дому. Родинні традиції.

Краса рідної природи у різні пори року. Прекрасне в природі.

Визначні діячі української культури. Діячі болгарського народу.

Подорожі, поїздки. Транспорт.

Освіта. Культура. Література. Мистецтво.

Природні явища, їх причини.

7-й клас

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
<p>Учень/учениця:</p> <p>сприймає чуже мовлення; складає простий план до прослуханого і прочитаного тексту; переказує тексти різних стилів за самостійно складеним простим і складним планом (докладно, вибірково і стисло); вдосконалює написане; дотримується основних правил спілкування; пише доручення; перекладає тести з української мови на болгарську.</p>	<p>1. Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях</p> <p>АУДІЮВАННЯ (слухання-розуміння) Аудіювання природного болгарського мовлення, мовлення вчителя й однокласників, радіо - і телепередач, аудіозапису. Вибіркове аудіювання окремих фрагментів тексту із завданням. Стисле відтворення прослуханого тексту. Діалог. Діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Розігрування готового діалогу без опори на текст. Перекази (за планом). Докладний і стислий переказ розповідних текстів з елементами опису (зовнішності людини, процесів праці). Твори (за планом). Стислий виклад змісту переглянутого фільму. Опис жанрової картини.</p> <p>2. Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах,</p>	<p>Аудіювання, діалог, докладний і стислий переказ розповідних текстів з елементами опису, усний твір, стислий виклад змісту переглянутого фільму, опис жанрової картини.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
	<p>медіатекстах) і використання її для збагачення власного досвіду</p> <p>Читання вголос і мовчки текстів різних стилів, типів жанрів мовлення. Складання простого і складного плану прочитаного. Стислий і вибірковий переказ прочитаного. Складання ситуацій до тексту.</p> <p>3. Висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів національної літератури; взаємодія з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови</p> <p>Написання переказів (за простим або складним планом). Докладний і стислий переказ розповідних текстів з елементами опису (зовнішності людини, процесів праці). Написання творів (за простим або складним планом). Твір-опис зовнішності людини, процесу праці (за</p>	<p>Читання вголос і мовчки текстів різних стилів, типів жанрів мовлення.</p> <p>Докладний і стислий переказ розповідних текстів з елементами опису (зовнішності людини, процесів праці). Твір-опис зовнішності людини, процесу праці (за власним спостереженням і за картиною). Твір-оповідання за поданим сюжетом. Диктант, Списування.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
	<p>власним спостереженням і за картиною).</p> <p>Твір-оповідання за поданим сюжетом.</p> <p>Ділові папери. Доручення.</p> <p>Переклади.</p>	
	<p>4. Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, їх аналіз</p> <p>ВСТУП Місце болгарської мови серед мов народів України.</p> <p>Повторення та узагальнення вивченого Будова слова. Морфологія. Іменник. Прикметник. Числівник. Займенник.</p>	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти
<p>Учень/учениця: розпізнає дієслова, визначає граматичні ознаки, правильно вживає форми дієслів; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою орфографічних правил.</p>	<p>Дієслово Дієслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Види дієслова за значенням. Доконаний вид дієслова. Утворення дієслів доконаного виду. Недоконаний вид дієслова. Утворення дієслів недоконаного виду. Вживання, вимова, правопис. Похідні та непохідні дієслова. Особа та число дієслова. Зворотні дієслова. Безособові дієслова.</p>	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
	<p>Словотворення дієслів. Правопис префіксів. Правопис частки НЕ. Допоміжне дієслово СЪМ. Відмінювання дієслів. I, II та III дієвідміни. Вимова та правопис дієслівних закінчень (теперішній час). Стан дієслова. Дійсний та пасивний стан дієслова. Вживання. Правописна норма. Способи дієслів. Дійсний спосіб Наказовий спосіб. Форми наказового способу. Умовний спосіб. Переповідний спосіб. Часи дієслова. Теперішній, майбутній та минулий час. Самостійний та несамоствійний теперішній час. Минулий незавершений час. Минулий завершений час. Минулий невизначений час. Минулий попередній час. Майбутній час у минулому. Майбутній попередній час. Спільне використання часів дієслова. Вимова. Вживання. Спільне вживання дієслівних часів та способів.</p>	
<p>Учень/учениця: розпізнає дієприкметники, визначає їхні граматичні ознаки, правильно вживає в</p>	<p>Дієприкметник Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
мовленні.	<p>Види дієприкметників.</p> <p>Дійсний дієприкметник теперішнього часу.</p> <p>Дійсний дієприкметник доконаного виду минулого часу.</p> <p>Дійсний дієприкметник недоконаного виду минулого часу.</p> <p>Дієприкметник пасивного стану минулого часу.</p> <p>Значення, форми.</p> <p>Вимова та правопис.</p> <p>Вживання.</p> <p>Дієприкметниковий зворот.</p> <p>Заміна дієприкметникового звороту підрядним реченням та навпаки.</p>	
<p>Учень/учениця:</p> <p>розпізнає дієприслівники, визначає їхні граматичні ознаки, правильно вживає дієприслівники у мовленні; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.</p>	<p>Дієприслівник</p> <p>Дієприслівник як особлива форма дієслова (значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль).</p> <p>Творення дієприслівників.</p> <p>Дієприслівниковий зворот.</p> <p>Заміна дієприслівникового звороту підрядним реченням та навпаки.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p>розпізнає прислівник, правильно вживає прислівники у мовленні; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил.</p>	<p>Прислівник Прислівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.</p> <p>Види прислівників</p> <p>Ступені порівняння прислівників.</p> <p>Вимова та правопис.</p> <p>Способи творення прислівників.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.</p>
<p>Учень/учениця:</p>	<p>Службові частини мови.</p> <p>Прийменник. Зв'язок слів у реченні.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
розпізнає прийменники та сполучники, правильно вживає їх у мовленні; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.	Сполучник Сполучник як службова частина мови. Вживання сполучників у простому й складному реченні.	
Учень/учениця: розпізнає частки, правильно вживає їх у мовленні.	Частка Частка як службова частина мови.	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти.
Учень/учениця: розпізнає вигуки, звуконаслідувальні слова; знаходить вивчені орфограми, пояснює їх за допомогою правил, знаходить й виправляє помилки на вивчені правила.	Службові слова. Вигук Вигук як особлива частина мови. Звуконаслідувальні слова.	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти, проєкти.
	Узагальнення та систематизація вивченого	

СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА

Мова – скарбниця духовності народу.

Україна – незалежна держава. Видатні пам'ятки України.

Історія твого міста (села) – частина історії України і твого роду.

Родина. Сім'я. Взаємини між дітьми і батьками.

Естетика побуту українців і болгар.

Людина в світі речей. Краса і культура людини. Загальнолюдські моральні цінності.

Твій робочий день. Твої захоплення. Вибір професії.

Народні та календарні свята. Природний ландшафт краю.

8-й клас

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
<p>Учень/учениця: сприймає чуже мовлення; уважно слухає інших людей, осмислює й запам'ятовує почуте та прочитане; створює власні висловлювання; вдосконалює написане; дотримується основних правил спілкування.</p>	<p>1. Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях</p> <p>Аудіювання природного болгарського мовлення, мовлення вчителя й однокласників, радіо - і телепередач, аудіозапису. Вибіркове аудіювання окремих фрагментів тексту із завданням. Стисле відтворення прослуханого тексту. Діалог. Розігрування готового діалогу без опори на текст. Складання діалогу до серії пропонованих обставин.</p> <p>Перекази (за планом) Докладний і вибірковий перекази розповідних текстів з елементами опису місцевості, пам'яток історії та культури. Твори (за планом). Твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі власних спостережень і вражень.</p> <p>2. Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) і</p>	<p>Аудіювання, діалог, докладний і вибірковий перекази розповідних текстів з елементами опису місцевості, пам'яток історії та культури, твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі власних спостережень і вражень.</p>

	<p>використання її для збагачення власного досвіду</p> <p>Виразне читання текстів різних стилів, типів жанрів мовлення відповідно до норм болгарської літературної мови. Складання простого і складного плану прочитаного. Стислий і вибіркового переказ прочитаного. Аналіз мовних засобів, синтаксичної структури тексту.</p> <p>3. Висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів національної літератури; взаємодія з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови</p> <p>Написання переказів (за складним планом). Докладний, стислий і вибіркового перекази розповідних текстів з елементами опису місцевості, пам'яток історії та культури.</p> <p>Написання творів (за складним планом) зі вступом, основною частиною і висновком.</p> <p>Твір-опис місцевості,</p>	<p>Читання вголос та мовчки текстів різних стилів, типів жанрів мовлення відповідно до норм болгарської літературної мови.</p> <p>Докладний, стислий і вибіркового перекази розповідних текстів з елементами опису місцевості, пам'яток історії та культури, твір-опис, твір-роздум, твір-оповідання, переклад.</p>
--	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

<p>Учень/учениця: складає план роботи, пише різні протоколи.</p>	<p>пам'яток історії та культури. Твір-роздум на морально-етичну тему. Твір-оповідання на основі почутого. Переклади. Переклад текстів, що містять елементи опису (місцевості). Ділові папери. План роботи. Протокол.</p>	
	<p>4. Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, їх аналіз</p> <p>Вступ Мова – найважливіший засіб пізнання, спілкування і впливу. Повторення та узагальнення вивченого Частини мови, їхнє значення та граматичні ознаки.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти, проєкти.</p>
<p>Учень/учениця: визначає головне і залежне слова в словосполученні; розрізняє речення різних видів (за метою висловлювання, характером граматичної основи, кількістю граматичних основ); знаходить і виправляє</p>	<p>Синтаксис. Пунктуація. Словосполучення та речення Словосполучення. Види словосполучень за способами вираження головного слова. Використання в мові синонімічних словосполучень. Парні слова. Фразеологічні сполучення. Речення. Види речень за метою висловлювання.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти</p>

помилки на вивчені пунктуаційні правила.	Розповідні, спонукальні, питальні, окличні речення. Розділові знаки в кінці речень. Логічний наголос.	
Учень/учениця: визначає структуру простого речення (знаходить головні і другорядні члени); правильно вживає у мовленні головні й другорядні члени речення; розставляє розділові знаки; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.	Просте речення Підмет і присудок як головні члени речення. Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Узгодження присудка з підметом. Другорядні члени речення. Прямий і непрямий додаток. Означення. Прикладки. Обставина. Види простого речення. Двоскладне просте речення. Односкладне просте речення. Означено-особове речення. Неозначено-особове речення. Узагальнено-особове речення. Називні речення. Безособові речення.	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти
	Ускладнені речення	
Учень/учениця: знаходить речення зі звертаннями і вставними словами (словосполученнями, реченнями), правильно будує та вживає в мовленні речення зі звертаннями і вставними словами (словосполученнями, реченнями), правильно розставляє розділові знаки.	Речення зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями) Звертання (непоширені та поширені). Розділові знаки в реченнях зі звертаннями. Речення зі вставними словами (сполученням слів). Розділові знаки в реченнях зі вставними словами (сполученням слів). Вставні речення. Розділові знаки при них.	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти, проекти.
Учень/учениця: визначає однорідні члени речення	Речення з однорідними членами Однорідні члени речення.	Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти,

узагальнювальні слова при однорідних членах речення, правильно будує речення з однорідними членами речення, узагальнювальними словами при однорідних членах речення, розставляє розділові знаки.	Роль однорідних членів речення в тексті. Розділові знаки при однорідних членах речення. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення.	проєкти.
	Повторення в кінці року	

СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА

Мова – найважливіший засіб спілкування.

Україна сучасна. Болгарія сучасна.

Пам'ятки історії українського та болгарського народів.

Розум без книги – що птах без крил. Українські майстри слова. Болгарські майстри слова.

Народні свята і пов'язані з ними обряди. Рідний край – Буджак.

Одвічні духовні й моральні цінності. Толерантність.

Світ людини, її зовнішня і внутрішня краса. Шлях до гармонійної особистості.

Взаємини між юнаком та дівчиною. Дівоча гідність. Чоловіча честь.

9-й клас

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
<p>Учень/учениця:</p> <p>сприймаючи текст, складає план, робить короткі записи; переказує їх усно та письмово за самостійно складеним простим і складним планом докладно, вибірково і стисло; удосконалює написане; дотримується основних правил спілкування,</p>	<p>1. Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях</p> <p>Аудіювання (глобальне, детальне, критичне) текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Вибіркове цільове аудіювання текстів. Вичленування різних категорій смислової інформації. Діалог відповідно до</p>	<p>Аудіювання, діалог, усні перекази, усні твори, переклади.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
пише автобіографію.	<p>запропонованої ситуації спілкування. Ведення діалогу в ситуаціях офіційного та неофіційного спілкування в особистісній, публічній та освітній сферах.</p> <p>Перекази (за складним планом). Стислий і вибірковий переказ тексту з висвітленням однієї думки чи ряду взаємозв'язаних думок.</p> <p>Твори (за складним планом). Твір на морально-етичні та суспільні теми.</p> <p>Переклади. Переклад з української мови різних за стилем і жанром уривків або невеликих закінчених творів.</p> <p>2. Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) і використання її для збагачення власного досвіду</p> <p>Виразне читання автентичних текстів різних стилів, типів жанрів мовлення з використання основних видів (стратегічних) читання. Поділ тексту на смислові частини. Розуміння фактичного змісту прочитаного.</p>	<p>Виразне читання вголос, читання мовчки.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
	<p>3. Висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів національної літератури; взаємодія з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови</p> <p>Стислий і вибірковий переказ текстів публіцистичного і художнього стилів. Твір у публіцистичному стилі на морально-етичні та суспільні теми. Оповідання на самостійно вибрану тему. Ділові папери. Автобіографія.</p>	<p>Письмові перекази, твори, оповідання, переклади, есе.</p>
	<p>4. Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, їх аналіз</p> <p>Вступ Значення мови в житті суспільства.</p> <p>Повторення та узагальнення вивченого Просте речення. Двоскладне й односкладне просте речення. Синтаксис. Пунктуація</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти, проекти</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
<p>Учень/учениця:</p> <p>розрізняє складні речення різних типів, визначає їх структуру і засоби зв'язку між простими реченнями; правильно розставляє та пояснює розділові знаки між простими реченнями в складносурядному, знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.</p>	<p>Складне речення Складносурядне речення Складносурядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому. Складносурядне речення з різними сполучниками.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти, проекти</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p>розпізнає складнопідрядні речення, вживає їх у мовленні; правильно розставляє і пояснює розділові знаки між підрядним і головним реченнями, знаходить і виправляє в чужому і своєму тексті помилки на вивчені правила.</p>	<p>Складнопідрядне речення Складнопідрядне речення; його будова і засоби зв'язку в ньому. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядне речення з кількома підрядними. Розділові знаки в ньому.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти, проекти</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p>знаходить безсполучникові складні речення і визначає в них смислові відношення між простими реченнями; розпізнає складні речення з різними видами зв'язку, правильно вживає їх у мовленні; знаходить та виправляє помилки на вивчені правила.</p>	<p>Безсполучникове складне речення Смислові відношення між простими реченнями в безсполучниковому складному реченні. Розділові знаки між простими реченнями у безсполучниковому складному реченні. Складне речення з різними видами зв'язку Складне речення з різними видами сполучникового та безсполучникового зв'язку.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти, проекти</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності
	Розділові знаки в ньому.	
<p>Учень/учениця:</p> <p>знаходить слова і пряму мов, речення з непрямою мовою; замінює пряму мову непрямою; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.</p>	<p>Пряма і непряма мова. Діалог. Полілог. Цитата.</p> <p>Пряма і непряма мова як способи передачі чужого мовлення. Розділові знаки при прямій мові. Діалог і полілог. Розділові знаки в діалозі та полілозі. Цитата. Розділові знаки в реченнях з цитатою.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p>Знає змістові ознаки тексту, композиційні ознаки тексту; Знаходить у тексті та аналізує складне синтаксичне ціле; з'ясовує та пояснює засоби зв'язку речень у тексті; визначає види інформації у тексті; розбирає тексти різних типів та стилів мовлення.</p>	<p>Текст</p> <p>Поняття про текст. Змістові ознаки тексту. Композиційні ознаки тексту. Абзац. Складне синтаксичне ціле в тексті. Способи зв'язку речень в тексті. Лексичні засоби зв'язку речень у тексті. Морфологічні засоби зв'язку речень у тексті. Синтаксичні засоби зв'язку речень у тексті. Види інформації в тексті. Тексти різних типів мовлення. Тексти різних стилів мовлення. Розбір текстів різних типів та стилів мовлення.</p>	<p>Тренувальні вправи, тести, робота з підручником, презентації, диктанти, проекти.</p>

СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА

Географічне положення України. Природа різних її регіонів.

Екологія. Проблеми екології в Україні та Болгарії.

Болгарська мова – явище, яке розвивається.

Мій рідний край. Історія рідного краю та болгарського народу. Місця компактного проживання болгар в Україні. Історія їхнього заселення.

Боротьба українського народу за свою незалежність. Видатні діячі культури України. Роль болгар України у розвитку української держави.

Історія, сьогодення і майбутнє України.

Весняні свята. Календарні свята. Народні ремесла.

Вибір професії. Проблеми вибору професії.

Захоплення сучасної молоді. Здоровий спосіб життя. Кохання.

Засоби масової інформації. Роль ЗМІ у суспільстві та житті людини.